

Polak

die van Rijnmond mogelijk zonder voorafgaande grondwets-herziening? Beantwoordt hij deze vraag ontkennend, dan verneem ik graag of dit betekent dat pas na grondwetsherziening, dat wil zeggen in 1975, met echte gewesten een begin kan worden gemaakt. Beantwoordt hij de vraag bevestigend, dan verneem ik graag waarom hij zo afwijzend staat tegenover hen die een echt gewest willen aangaan en om een speciale wet daarvoor vragen.

Minister **Geertsema**: Waaruit leidt de geachte afgevaardigde mijn afwijzend standpunt af?

De heer **Polak** (V.V.D.): Ik denk bij voorbeeld aan het gewest Eindhoven.

Dit is overigens niet de geschikte tijd en plaats om een fundamentele discussie te houden over de gewestvorming, al hebben vorige sprekers daarover zeer diepgaande opmerkingen gemaakt. De Minister zou – het is mijns inziens ook duidelijk gebleken uit het betoog van de geachte afgevaardigde de heer Rijnders – niet alleen mij een dienst bewijzen als hij nog eens duidelijk aangaf in welke volgorde en in welke termijnen hij poogt al datgene wat zich nu om de gewesten afspeelt verder te ontwikkelen en tot eerste vaste resultaten te brengen. De onzekerheid hieromtrent is naar ik vrees groot en ook schadelijk.

Over de provincies zou ik alleen willen opmerken naar aanleiding van het betoog van de geachte afgevaardigde de heer Boukema, dat het mijns inziens niet alleen gaat om de kwestie afschaffen of niet maar ook om een derde mogelijkheid, namelijk beperking van het aantal tot drie of vier, desnoods vijf, waarover ook vele interessante ideeën zijn geuit, ideeën, die mijns inziens de meeste kans op verwezenlijking hebben en de voorkeur verdienen boven afschaffing, al was het hier maar omdat ze een bescherming bieden tegen overlading van het Departement van Binnenlandse Zaken.

De Minister wil burgemeesters na 12 jaar niet herbenoemen, omdat zij dan hun creativiteit hebben verloren. Ik zou de Minister erop willen wijzen, dat er gemeenten zijn, die niet meer moeten groeien, die rustige woongemeenten zijn en willen blijven. Een creatieve, sprankelende minister zal zelfs voor zo'n gemeente heel goed zijn, maar een creatieve en sprankelende burgemeester zou er wel eens meer kwaad dan goed kunnen doen. Het 25-jarig jubileum van een rustig burgemeester is in zo'n gemeente een feest, dat iedereen spontaan en met overtuiging kan meevieren. Waarom zou men dan daar niet gelukkig mee mogen zijn?

Ik wil over nog één onderdeel de Minister een vraag stellen. Dat hij, of beter gezegd, het kabinet, nog maar pas kort in functie, voor 1972 het trendbeleid voor de ambtenarensalarissen heeft gehandhaafd, lijkt mij verstandig. Ook dit jaar dus zullen de salarissen van de ambtenaren de loonontwikkeling van het bedrijfsleven volgen. Dat is op zichzelf een goede zaak. Een goede overheidsdienst zou niet verzekerd zijn, als de ambtenaren moeten achterblijven in salaris bij de werknemers in het bedrijfsleven. Dat zou tegenover de ambtenaren ook onrechtvaardig zijn. Voor het trendbeleid echter maakt het dunkt mij toch een groot verschil of er is een vrije dan wel een geleide loonpolitiek. Nu er een vrije loonpolitiek is en wij nog mogen hopen, dat die er zal kunnen blijven, is het toch vreemd, dat vanuit de grootste werkgevers, de centrale overheid en daardoor ook alle andere overheden, niet de minste invloed hebben op de hoogte van de salarissen en de andere arbeidsvoorwaarden van hun honderdduizenden werknemers. De resultaten van het overleg – helaas moeten wij spreken over de strijd – tussen vertegenwoordigers van de werknemers en de werkgevers in het bedrijfsleven zijn immers ook beslissend, zijn een soort wet van Meden en Perzen voor de overheid en haar ambtenaren. Hiermee wordt toch eigenlijk de zaak op haar kop gezet en worden verantwoordelijkheden gelegd op de werkgevers- en werknemersorganisaties, die zij niet kunnen, ten dele ook niet willen en staatsrechtelijk niet mogen dragen.

Polak e. a.

Het is toch niet gewoon, dat de ambtenarensalarissen worden bepaald door onderhandelaars, die luide uitspreken, dat zij er niet zijn om het algemeen belang te behartigen maar enkel om voor hun leden op te komen? Dat zeggen zij terecht, maar het is dan toch raar, dat in dit hele overleg de grootste werkgever buiten spel staat. Zie ik dit verkeerd, of is de Minister het met mij eens, dat dit een vraagstuk is en is hij bereid het in nadere studie te nemen?

Het zal de Minister niet vreemd klinken, dat mij de privacy van de staatsburger bijzonder ter harte gaat. Dat deed ik trouwens in de aanvang van dit betoog al uitkomen. Ten aanzien van de bijzondere aspecten van dat veelomvattende probleem die thans aan de orde zijn, is mijn fractiegenoot Zoutendijk zo deskundig, dat hij daaraan zijn maidenspeech zal wijden.

De heer **De Niet** neemt de voorzittersstoel wederom in.

De heer **Zoutendijk** (V.V.D.): Mijnheer de Voorzitter! Met zeer veel belangstelling heb ik de debatten gevolgd in de Tweede Kamer betreffende de Centrale Persoons Administratie en het te verwachten wetsontwerp dienaangaande. Laat ik vooropstellen dat ik alle begrippen heb voor het feit dat de overheid behoefte heeft aan meer informatie en vooral beter toegankelijke informatie om tot betere beslissingen te komen. Het gaat er dan ook niet om het verzamelen, opslaan en ter beschikking stellen van informatie onmogelijk te maken, doch veeleer om zulke goede regels ten aanzien van deze activiteiten te stellen dat misbruik van informatie uiterst moeilijk, zo niet onmogelijk wordt. Met alle waardering voor wat er naar alle waarschijnlijkheid hieromtrent in het wetsontwerp geregeld wordt, moet het mij toch van het hart dat ik niet gerustgesteld ben. Het gaat hier om een eerste stap in een te verwachten belangrijke ontwikkeling, welke niet zonder gevaren is. Een dergelijke eerste stap moet terdege worden voorbereid en alle consequenties, mede in verband met eventuele volgende stappen, moeten goed worden overwogen.

Wij leven in een steeds complexer wordende maatschappij, waarin verkeerde beslissingen grote gevolgen kunnen hebben. Het is daarom van belang de voor deze beslissingen relevante informatie systematisch geordend en zo volledig mogelijk te doen zijn. Computers, te zamen met de moderne methoden van de informatieverwerking, maken dit in principe mogelijk. Bij onvoldoende beveiliging van de informatie, bij een niet adequaat geregelde toegang tot de informatie en bij onvoldoende controle op het gebruik, kunnen de gevaren van misbruik echter groot zijn. Het is niet verwonderlijk dat velen zich emotioneel verzetten tegen een C.P.A. De computer is voor hen het symbool van een steeds minder begrijpelijke en massale maatschappij, waarbij een almachtige staat het gehele leven gaat beheersen. En dat in een tijd dat men steeds meer waarde gaat hechten aan de eigen individualiteit, aan de privacy, aan het zijn en doen zonder dat anderen daar weet van hebben, aan het recht jezelf te zijn. De gebrekkige wetgeving met betrekking tot de laatste volksstelling en, nog meer, de gebrekkige uitvoering en vaak verwarrende uitspraken van regeringsfunctionarissen in die tijd, hebben het vertrouwen van de overheid als beheerder en gebruiker van informatie ook niet vergroot. De aanvankelijke plannen tot een raamwet-C.P.A., waarbij uitvoeringsbesluiten zouden regelen, welke informatie bewaard zal worden, hebben dit wantrouwen doen toenemen. Het thans in te dienen wetsontwerp inzake de C.P.A. ademt een andere geest, doch daarmee is het wantrouwen niet weggenomen.

De overheid heeft altijd informatie over de burgers verzameld en bewaard, misschien wel op 20 verschillende plaatsen zonder dat bekend is hoe die gegevens bewaard worden, wie er precies toegang toe hebben en wat ermee gebeurt. Vanwaar dan plotseling deze tegenstand, nu voor het eerst getracht wordt op een bepaald gebied een en ander beter te regelen? Ontdaan van alle emotionaliteit ligt de oorzaak in het feit dat het technisch mogelijk geworden is niet alleen om informatie

Zoutendijk

te verzamelen – dan kon vroeger ook – doch om deze informatie ook nog efficiënt te gebruiken. Het bij elkaar voegen van informatie over één persoon, welk voor verschillende doeleinden is verzameld en op verschillende plaatsen is opgeslagen, is – wanneer van computers gebruik wordt gemaakt – een technisch eenvoudig op te lossen probleem, waarbij een al of niet gestandaardiseerd persoonsnummer niet eens een belangrijke zaak is. Er ontstaat dan een totaalbeeld van een persoon, hetwelk van veel meer waarde is dan alle onvolledige deelbeelden, welke tot nu toe beschikbaar zijn. Begrijpelijk dat men daar bezwaar tegen heeft, tenminste wanneer de regels niet duidelijk gesteld of niet nageleefd worden.

Mijnheer de Voorzitter! Het is mij bekend dat in de C.P.A. koppeling met andere persoonsregistratiesystemen wordt uitgesloten en dat de Staatssecretaris dus kan stellen dat wat ik net heb beweerd hem niet regardeert. Waar het mij echter om gaat is dat een C.P.A.-wet een eerste stap is, een stap, welke gevolgd zal worden door een tweede, en volgende stappen, welke op het eerste gezicht eveneens betrekkelijk onschuldig lijken, doch dat al deze stappen enerzijds maken dat het probleem van de persoonsregistratie nimmer principieel benaderd wordt, anderzijds dat wij steeds verder van de goede weg kunnen afdwalen. Vandaar dat ik het gewenst acht eerst enkele uitgangspunten principieel te formuleren om een C.P.A., zoals thans in de bedoeling ligt, daaraan te toetsen.

Een eerste uitgangspunt is dat de overheid slechts die informatie mag verzamelen en opslaan, die voor de beleidsvoorbereiding en het uitvoeren van de bestuurstaak noodzakelijk is en dat in de wet bepaald moet worden welke gegevens dit betreft. Hieraan voldoet de ontwerp-wet C.P.A. vermoedelijk; hieraan voldoen niet vele andere registraties in de overheids- en semi-overheidsfeer.

Een tweede uitgangspunt is dat een aantal grondrechten betreffende de bescherming van de persoonlijke levenssfeer moeten worden geformuleerd en zo snel mogelijk in de grondwet moeten worden opgenomen. De belangrijkste van deze grondrechten zijn dat iedere burger het recht heeft om – in bepaalde nader te omschrijven gevallen via een door hem aan te wijzen vertrouwensman – inzage te hebben in de over hem bewaarde gegevens, dat er een beroepsmogelijkheid moet zijn in geval van onjuistheden en dat het mogelijk moet zijn schadevergoeding te eisen in het geval van misbruik of onterecht gebruik van de gegevens. Verder dat de toegang tot de gegevens bij de wet geregeld moet worden. Ik acht het dus gewenst dat in de Grondwet de bescherming van de persoonlijke levenssfeer veel duidelijker gestalte krijgt dan in het advies van de Staatscommissie Cals-Donner, welke commissie – in grote meerderheid – het voldoende acht dat in de Grondwet wordt opgenomen het artikel „De wet stelt regels ter bescherming van de persoonlijke levenssfeer”. Sinds de discussies in deze Staatscommissie zijn afgerond zijn echter weer een aantal jaren verlopen, jaren, waarin de mogelijkheden en gevaren van computerregistratie bij een veel breder publiek dan dat der computerdeskundigen duidelijk zijn geworden.

De toenemende complexiteit van de problemen en beslissingen, waarvoor de overheid en anderen zich gesteld zien, maken een effectieve controle op de beleidsvoorbereiding en -voering steeds moeilijker. Onder die omstandigheden ligt het voor de hand de rechten van het individu tegenover een steeds machtiger en onpersoonlijker apparaat veilig te stellen in de Grondwet. Het ligt naar mijn mening dan tegelijkertijd voor de hand de onafhankelijke rechter de mogelijkheid te geven wetten te toetsen aan de Grondwet, met andere woorden ook in Nederland over te gaan tot instelling van een constitutioneel hof.

Bij de ontwerp-wet C.P.A., zoals thans in voorbereiding, schijnen de rechten van de burger in de wet geregeld te worden. Nu ben ik voldoende realist om in te zien dat grondwetswijzigingen veel voorbereidingstijd vragen en dus niet snel te realiseren zijn. Wanneer met een snelle invoering van een C.P.A. nu grote belangen gemoeid zouden zijn, dan zou

ik desnoods bereid willen zijn hieraan mijn medewerking te verlenen, aannemende dat bedoelde rechten inderdaad goed geregeld zullen worden. Ik betwijfel echter of er werkelijk zo'n haast moet zijn en zal hier aanstonds nog op terugkomen.

Een derde uitgangspunt is dat beheerder en gebruiker van de informatie niet dezelfde instantie moet zijn. Scheiding van beheer en gebruik maakt de kans op misbruik veel kleiner. Dit gezonde principe, op financieel gebied reeds lang aanvaard, moet ook bij informatiebanken van confidentiële gegevens worden toegepast. Een Nederlandse Informatie Bank, georganiseerd naar analogie van en even onkreukbaar als de ons zo vertrouwde Nederlandsche Bank, is verre te prefereren boven de huidige, onoverzichtelijke situatie van slecht geregelde deelverzamelingen. Het is duidelijk dat bij de C.P.A., zoals thans in voorbereiding, beheer en gebruik niet gescheiden zijn, doch dat beide ressorteren onder het Ministerie van Binnenlandse Zaken. Het is deze strijdigheid met een mijns inziens noodzakelijk uitgangspunt, die de C.P.A. in deze vorm voor mij moeilijk aanvaardbaar maakt.

Een vierde uitgangspunt ten slotte is dat een onafhankelijke instantie belast moet zijn met het toezicht op de naleving van de gestelde regels. Het grote verschil tussen een handadministratie en een centrale computeradministratie is dat op den duur de bekende vele schijven verdwijnen, waardoor enerzijds een grote verbetering mogelijk is van de efficiëntie van het administratief apparaat doch anderzijds een hoeveelheid ingebouwde controle verdwijnt. Weliswaar kan via de computer-programmering bereikt worden dat controle op de naleving van de gestelde regels in hoge mate mogelijk wordt, doch er moet een onafhankelijk orgaan komen dat toezicht op een en ander uitoefent en bindende regels kan voorschrijven ten aanzien van programmering en informatiebeheer. Een dergelijke Informatiekamer is sterk vergelijkbaar en zou administratief kunnen worden samengevoegd met de Algemene Rekenkamer. Zijn taak zou niet beperkt behoeven te zijn tot het hier genoemde toezicht, doch zou tevens het toezicht kunnen omvatten op particuliere persoonsregistraties volgens nader vast te stellen wettelijke regels, terwijl wellicht de controle op de beleidsvoorbereiding bij de overheid in zijn algemeenheid bij de Informatiekamer zou kunnen berusten. Ook aan dit vierde uitgangspunt voldoet het wetsontwerp-C.P.A. vermoedelijk niet. Hoewel naar ik meen, wel enkele regels zijn opgenomen met betrekking tot dit toezicht, gaan deze niet zo ver dat een onafhankelijk toezichthoudend orgaan wordt voorgesteld.

Mijnheer de Voorzitter! Ik heb begrepen dat de instelling van een staatscommissie ter bestudering van het probleem van de bescherming van de persoonlijke levenssfeer zeer binnenkort te verwachten is. Ik verheug me hierover, ook al omdat het hoog tijd wordt om de ongecontroleerde groei van particuliere informatiebanken aan wettelijke banden te leggen. Ik heb nimmer begrepen, waarom een wet-C.P.A. niet kon wachten tot deze staatscommissie daar een advies, desnoods een interimadvies, over heeft uitgebracht. De argumenten van de Staatssecretaris in dezen hebben mij niet kunnen overtuigen. De uitgifte van administratienummers aan gemeenten zou in gevaar komen. Misschien wel, doch geldt ook hier niet dat beter gewacht kan worden op een behoorlijke wettelijke regeling van alle, ook gemeentelijke persoonsregistraties? Trouwens, wat is de zin van de te verwachten duplicatie op dit gebied? De kosten, zowel als de kans op misbruik worden er door verdubbeld! De gemeenten zullen hun taak moeten blijven verrichten als verzamelaar van informatie, doch zij zullen op den duur niet meer belast moeten worden met het beheer van de gegevens.

Als tweede argument verwijst de Staatssecretaris naar andere landen, waar centrale persoonsadministraties reeds ingevoerd zijn en waar de wettelijke regeling minder zou zijn dan wat hij voorstelt. Dat moge waar zijn, doch wij hoeven de fouten van andere landen toch niet te herhalen?

In de derde plaats wijst hij op te verwachten efficiëntieverbeteringen met een C.P.A. Dit argument wordt niet met

Zoutendijk e. a.

enige cijfers geïllustreerd; een behoorlijke economische evaluatie van de C.P.A. heb ik nog nimmer gezien. Doch ook al zou het waar zijn – en na ruim 17 jaar ervaring met computer-ontwikkelingsprojecten ben ik wat sceptisch geworden –, dan zou de kostenbesparing pas bereikt worden in de operationele fase van het project, dat is na 5 tot 10 jaar.

De argumenten om de staatscommissie niet in te schakelen zijn dus niet sterk. Zij wegen althans niet op tegen het feit dat een door een voldoende grote meerderheid van de staatscommissie eventueel uit te brengen positief advies met betrekking tot een ontwerp-C.P.A.-wet, welke beter voldoet aan de door mij geformuleerde uitgangspunten, van grote politieke betekenis zal zijn. Het zou wel eens het verschil kunnen zijn tussen een situatie, waarbij een ontwerp-C.P.A.-wet een kleine meerderheid in het parlement verwerft en de situatie dat de steun van het overgrote deel der volksvertegenwoordiging verkregen wordt. Gezien de emotionele afkeer bij bepaalde groepen tegen elk gebruik van computers voor persoonsregistratie lijkt het mij verstandig een zaak als de C.P.A. uit de sfeer van de politieke tegenstellingen te halen. Ik zou de Staatssecretaris dan ook met klem willen adviseren, het indienen van een ontwerp-wet C.P.A. uit te stellen tot de staatscommissie in een interimadvies een uitspraak gedaan heeft over de door mij genoemde punten. Onderwijl kunnen systemanalyse en programmering wat mij betreft voortgang vinden, waarbij zo nodig gefingeerde gegevens moeten worden gebruikt. Op deze manier hoeft er zelfs geen sprake te zijn van vertraging.

Mijnheer de Voorzitter! De computer kan een zeer belangrijk hulpmiddel worden om deze gecompliceerde maatschappij beter te bestuderen. In principe is ook een betere controle mogelijk dan thans ook het geval zal zijn. Doch tegelijkertijd geldt dat de computer zo gemakkelijk dienstbaar gemaakt kan worden aan deelbelangen, ten minste wanneer wij nalaten, enkele principiële uitgangspunten voor een verder beleid te formuleren en wettelijk vast te leggen. Gezien de snelle technologische ontwikkelingen op dit terrein zal aan ad hoc-wetgeving niet geheel te ontkomen zijn, maar voor wij deze kleine stapjes gaan nemen moeten wij zeker zijn dat wij niet de verkeerde kant op gaan. Afweging van de belangen van het individu, van zijn recht op privacy tegen de belangen van de gemeenschap, is geen eenvoudige zaak. Er is dan ook alle reden voor, hier snel mee te beginnen.

De beraadslaging wordt verdaagd.

Aan de orde is de behandeling van de **Lijst van ingekomen stukken**, welke op de tafel van de griffier ter inzage van de leden heeft gelegen.

Overeenkomstig de door de Voorzitter inzake de ingekomen stukken gedane voorstellen wordt besloten.

De **Voorzitter**: Ik stel aan de Kamer voor, het voor de leden ter inzage gelegde gedeelte van het officiële verslag der *Handelingen* van de vorige vergadering goed te keuren.

Daartoe wordt besloten.

De vergadering wordt te 19.28 uur gesloten.

LIJST VAN INGEKOMEN STUKKEN

met de door

de Voorzitter ter zake gedane voorstellen:

1°. de volgende regeringsmissives:

A. een, van de Minister van Justitie, ten geleide van een aantal exemplaren van het rapport van de commissie ter bestudering van taak en werkomvang van de maatschappelijk werkers in de particuliere kinderbescherming;

B. een, van de Minister van Sociale Zaken ad interim, ten geleide van een exemplaar van het jaarverslag van de Arbeidsinspectie over 1970.

De Voorzitter stelt voor, deze missives voor kennisgeving aan te nemen;

2°. de volgende missives van de Minister van Buitenlandse Zaken:

A. een, ter voldoening aan het bepaalde in het tweede lid van artikel 60 en onder verwijzing naar het derde lid van artikel 61 van de Grondwet, en ten geleide van de Engelse tekst en de vertaling in het Nederlands van de op 3 mei 1971 te Oslo tot stand gekomen Overeenkomst tussen het Koninkrijk der Nederlanden en het Koninkrijk Noorwegen betreffende het internationale personen- en goederenvervoer over de weg (*Trb.* 1971, 102), alsmede van een toelichtende nota bij deze overeenkomst;

B. een, ter voldoening aan het bepaalde in het tweede lid van artikel 60 en onder verwijzing naar het derde lid van artikel 61 van de Grondwet, en ten geleide van de Franse tekst en de vertaling in het Nederlands van de op 21 mei 1971 te Ankara tot stand gekomen Overeenkomst tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Republiek Turkije betreffende het internationale wegvervoer (*Trb.* 1971, 123), alsmede van een toelichtende nota bij deze overeenkomst.

Deze missives zijn inmiddels gedrukt en aan de leden toegezonden.

De *Tractatenbladen* zijn nedergelegd ter griffie, ter inzage voor de leden;

3°. de volgende missives van de directeur van het Kabinet der Koningin:

A. vijftien, houdende goedkeuring door H.M. de Koningin van een aantal ontwerpen van wet, aangenomen in de vergaderingen der Kamer van 7, 14 en 21 december 1971;

B. een, zijnde een afschrift van een Koninklijk Besluit, nr. 7, d.d. 12 januari 1972, houdende de benoeming van de voorzitter en de leden alsmede de instelling van het secretariaat van de Nederlandse sectie van de Koninkrijkscommissie.

De Voorzitter stelt voor, deze missives voor kennisgeving aan te nemen;

4°. de volgende geschriften:

een, zijnde een telegram, van het congres van de federatie van jongerengroepen, met betrekking tot de onderwijsbegroting;

een, van het college van burgemeester en wethouders, van de gemeente Gilze en Rijen, zijnde een adhesiebetuiging aan de motie van de gemeente Bergen met betrekking tot de regeringsplannen voor het onderwijs;

een, van het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Rotterdam, ten geleide van een motie, aangenomen in de vergadering van de raad der gemeente op 14-16 december 1971 inzake de regeringsmaatregelen met betrekking tot het onderwijs.

Deze geschriften zijn nedergelegd ter griffie, ter inzage voor de leden met bijzondere kennisgeving ervan aan de leden van de vaste Commissie voor Onderwijs en Wetenschappen;

een, van de culturele raad voor Overijssel, zijnde een brief gericht aan de vaste Commissies voor Onderwijs en voor Cultuur van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, onder meer met betrekking tot de bekorting van expressievakken in havo en mavo.

Dit geschrift is nedergelegd ter griffie, ter inzage voor de leden met bijzondere kennisgeving ervan aan de leden